

ВИДАВНИЧА СПРАВА ТА РЕДАГУВАННЯ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Вікторія Бухтій,

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,

спеціальність 061 Журналістика,

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського

Науковий керівник –

кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент,

завідувач кафедри журналістики, реклами та зв'язків з громадськістю

Вінницького державного педагогічного університету

імені Михайла Коцюбинського

Віталій Гандзюк

ВИДАВНИЧА СПРАВА В УКРАЇНІ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО- УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ: СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ

Видавнича справа в Україні зазнала суттєвих змін у зв'язку з російсько-українською війною. Військові дії спричинили економічні труднощі, логістичні проблеми, фізичне знищення поліграфічної інфраструктури і зміни в читацьких уподобаннях. Водночас галузь отримала новий імпульс для розвитку через зростання попиту на україномовну літературу та збільшення уваги до національної культури.

Вторгнення Росії в Україну спричинило значні зміни у сфері книговидавання. Деякі поліграфічні підприємства постраждали внаслідок обстрілів або були змушені припинити діяльність через окупацію. Через руйнування транспортної інфраструктури й складнощі з постачанням паперу виникли перебої у виробництві книг. Війна спричинила загальне падіння платоспроможності населення, що вплинуло на купівельну спроможність читачів [1].

Незважаючи на складні умови воєнного часу нині в Україні продовжили функціонувати великі й відомі видавництва, зокрема, «Видавництво Старого Лева» – художня література, нон-фікшн, дитячі книги; «Фоліо» – художня, історична, науково-популярна література; «Клуб сімейного дозвілля» (КСД) – широкий вибір літератури, включаючи

бестселери; «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА» – дитяча та підліткова література, а також нішеві видавництва: «Час майстрів» – дитяча література; «Темпора» – історична та науково-популярна література; «Віхола» – сучасна українська нон-фікшн література; «Мандрівець» – наукова та навчальна література та ін. Ці видавництва формують сучасний український книжковий ринок, підтримують україномовну літературу й активно розвиваються [3].

Упродовж останніх років відбулося зростання інтересу до історичної, документальної й патріотичної літератури, художніх книг про війну, історичних романів, що висвітлюють події минулого та допомагають краще зрозуміти сучасні реалії. Назвемо окремих популярних українських авторів (2022–2025): Наталія Матолінець, українська письменниця, відома своїми фентезійними романами. Її твори, такі як «Варта у Грі» та «Гессі», здобули визнання як в Україні, так і за кордоном. У 2023 році вона отримала нагороду ESFS Chrysalis Award. Юлія Мусаківська, українська поетеса, чий вірші були перекладені багатьма мовами. Її поезія, зокрема збірка «Бог свободи», відзначається глибоким ліризмом та актуальністю тематики.

У контексті російсько-української війни багато українських поетів не лише через творчість висловлюють свої переживання, але й безпосередньо беруть участь у бойових діях. Наприклад, Максим Кривцов (1990–2024), відомий під псевдонімом «Далі», Кривцов був українським поетом, фотографом, волонтером та військовослужбовцем. У 2023 році він опублікував збірку поезій «Вірші з бійниці», яка була визнана однією з найкращих українських книг року за версією PEN Ukraine. Максим загинув на фронті 7 січня 2024 року.

Ярина Черногуз, 29-річна поетеса та військовослужбовиця, яка поєднує мистецтво з військовою службою. Її творчість та участь у бойових діях є прикладом того, як українські митці стають на захист своєї країни.

Сергій Жадан, відомий український поет, письменник та музикант, який після початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну у 2022 році приєднався до волонтерської оборонної бригади в Харкові, а пізніше до інформаційного підрозділу Збройних сил України.

Одним із ключових аспектів видавничої справи в умовах війни стала боротьба з російською пропагандою та інформаційною агресією. Спостерігається свідома відмова від російськомовних книг та перехід читачів на україномовні видання. Українські видавництва скорочують імпорт літератури з Росії й припиняють співпрацю з російськими авторами. Видання українських класиків, мемуарів військових, аналітичних досліджень про війну сприяє формуванню історичної пам'яті [2].

Українська держава та громадські організації активно працюють над підтримкою видавничої сфери під час війни: Український інститут книги, Міністерство культури та стратегічної комунікації України запускають гранти для видавництв, що друкують стратегічно важливі книги, благодійні фонди й ініціативи збирають кошти на видання книг для військових, переселенців, дітей у прифронтових зонах, українське книговидання отримує гранти від європейських та американських фондів, що дозволяє друкувати книги для світової аудиторії.

Незважаючи на труднощі, війна дала поштовх для розвитку українського книговидання. Перспективним вбачається повне витіснення російськомовного продукту з українського ринку, що створить можливості для зростання частки україномовної літератури. Уже зараз спостерігається тенденція до розширення міжнародної співпраці, адже у вітчизняних видавництвах з'являється більше можливостей для виходу на світовий ринок. Окрім того, важливою темою стають дослідження воєнних подій, спогади учасників й аналітичні матеріали про майбутню відбудову України [4].

Отже, російсько-українська війна значно вплинула на видавничу справу в Україні, спричинивши як кризи, так і можливості для розвитку. Попри труднощі, галузь демонструє стійкість і адаптацію до нових умов. Зростання попиту на україномовну літературу, посилення державної підтримки й міжнародна допомога створюють перспективи для відродження, розширення українського книговидання у майбутньому.

Список використаної літератури

1. Крайнікова Т. Стан і тенденції українського видавничого ринку в умовах війни. *Вектори розвитку науки, освіти, технологій і суспільства в умовах глобалізації*: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 19 жовтня 2023 р.): у 2 ч. Полтава: ЦФЕНД, 2023. Ч. 1. URL: <https://surl.li/rrlhcj>
2. Мацко Ірина. Видавнича справа під час війни. *Наше слово*. 2022. 21 серпня. № 34. URL: <https://surl.li/dympie>
3. Тріщук О. В. Видавнича справа та редагування в умовах російсько-української війни. *Технологія і техніка друкарства*. 2023. №2 (80) URL: <https://surl.gd/ornymv>
4. Яцків Я. Науково-видавнича діяльність НАН України в умовах російсько-української війни. *Вісник Національної академії наук України*. № 6. 2023. URL: <https://surl.gd/caacoi>